

אחד."

ודוקא בנדריים שאינם ראויים החמירו כן, אבל בנדר של מצוה, כגון ללמוד ולקיים מצוה, אם אמר "היום" לא החמירו עליו, ומותר מיד לערב בלא שאלת חכם.

מסכת נדרים

פרק שמיני קונם יין

דף ס'

נדר ליום

האומר "קונם יין שאני טועם יום אחד", אסור ביין יום שלם מעת לעת.

והאומר, "קונם יין שאני טועם היום", אינו אסור ביין אלא ביום שנדר עד שתחשך, ובערב הוא מותר.

ואמר רבי ירמיה בר אבא [וביאר זאת רב יוסף], אף שכן הוא מעיקר הדין, שהאומר "קונם יין שאני טועם היום", אינו אסור אלא עד שתחשך, חכמים חששו, שאם יהא מותר כשתחשך, יבואו לטעות להתיר משתחשך גם כשאומר "קונם יין שאני טועם יום אחד", ולפיכך אמרו שגם כשאומר "קונם יין שאני טועם היום", צריך שאלה לחכם, וכל שאינו נשאל, אסור מעת לעת^א. [גזירה "היום" משום "יום אחד"].

ודוקא לזה חששו, אבל לא חששו, שאם יהא מותר באמצע היום, כשאמר "יום אחד", יבואו לטעות להתיר באמצע היום גם כשאומר "היום", שכן זה שאמר "יום אחד", לא הותר באמצע היום, אלא אחר שהיה אסור מעת לעת, ולא יטעו, בינו לבין האומר "היום", שלא היה אסור מעת לעת. [= "היום" ב"יום אחד" מיחלף, "יום אחד" ב"היום" לא מיחלף].

ואמר רבינא שבאמת גם חשש זה שיחליפו בין אומר "היום" לבין אומר "יום אחד" אינו חשש גמור, ובשאר מקומות לא היו גוזרים חכמים איסור מחמת החשש הזה, ורק לענין נדרים, שהם דבר שאינו ראוי, כדברי רבי נתן, כל הנודר כאילו בנה במוה, והמקיימו כאילו מקטיר עליה, החמירו חכמים לחוש אף לחשש קל, ולאסור את האומר "היום" מעת לעת, משום האוסר עצמו "יום

נדר לשבת

האומר "קונם יין שאני טועם שבת [=שבו] אחת", בין עומד בתחילת השבוע ובין עומד בסופו, אסור ביין שבוע שלם מיום ליום.

והאומר, "קונם יין שאני טועם שבת זו", אינו אסור ביין אלא עד סוף השבוע שעומד בו, ויום שבת של סוף השבוע בכלל. ונמצא, שאם נדר ביום ראשון, אסור שבעה ימים, עד מוצאי שבת הקרובה, ואם נדר בשבת, אסור יום אחד, עד מוצאי שבת שעומד בה. והחידוש הוא, שאין אנו אומרים, שדעת הנודר לששת ימי החול בלבד, הקרויים אצלו ימי השבוע, אלא דעתו גם על השבת עצמה.

ואחרים פירשו, שהאומר "קונם יין שאני טועם שבת זו", אסור בכל השבת, כגון שעומד ביום השבת, ונדר ואמר שבת זו, ואסור הוא בכל השבוע הבא וגם ביום שבת זה שעומד בה עכשיו, אף על פי שהוא מכלל שבוע שעברה [והיינו דקתני והשבת לשעבר]. אולם הר"ן דחה פירוש זה, שכיון ששבת זו אמר, למה יאסר בשבת ושבוע הבאים, אין לו להיאסר אלא ביום שבת שעומד בה.

נדר לחודש

האומר "קונם יין שאני טועם חודש אחד", בין עומד בתחילת החודש ובין עומד בסופו, אסור ביין חודש שלם מיום ליום.

והאומר, "קונם יין שאני טועם חודש זה", אינו אסור ביין אלא עד סוף החודש שעומד בו, ויום ראש חודש הבא אינו בכלל הנדר, שהוא שייך לחודש הבא. ואמרו שגם כשחודש הבא יש בו שני ימים ראש חודש, ואם כן הראשון שבהם הוא יום שלושים של חודש זה, בכל זאת אינו בכלל הנדר, שכל שהוא קרוי ראש חודש, נחשב עם החודש הבא, ולא עם החודש הקודם^ב.

^א ומה שנהגו עכשיו בתענית יחיד, דלא הוי אלא מצפרא ועד פניא, ואפילו הכי, לכשתחשך שריא ליה בלא שאלה, ולא גזרינן משום יום אחד, היינו משום שהדבר ידוע, שדינו של תענית כן הוא, ואין איסורו כשאר נדרים, שכבר קבעו לו חכמים זמן, הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך, לא אתי לאחלופי בנדר יום אחד, שדיני תענית ונדריים חלוקין הן, ולא אתי לאחלופי, זה נ"ל. וראיתי לרשב"א ז"ל כאן, מה שלא נראה לעיני, שהוא ז"ל כתב, דהיינו טעמא דגזרינן בהיום, משום שמקצת אותו יום הותר לו מתחלתו, כאומר יום אחד, וכיון דדמיין להדדי, אתי לאחלופי, אבל תענית, דמתסר מתחלת היום, לא דמי ליום אחד, דמימר אמר להכי שרינא הכא לכשתחשך, לפי שנאסרתי בתחלת היום, אבל ביום אחד, שלא חל איסורו מתחלתו, אינו בדין שאהא מותר לכשתחשך. והאי פירושא לא סגי לי, דהא באומר היום, שהצרכוהו לכשתחשך שאלה, מי לא עסקינן דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר, שנאסר מתחלתו כתענית יחיד, אלא ודאי כדאמרן. ומהאי טעמא נמי, המקבל עליו להתענות יום אחד בשבת, אין מחייבין אותו שיתענה עשרים וארבע שעות, דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוון, דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך. [ר"ן].

השנה", כי כשאומר כן דין פשוט הוא שאסור עד סוף השנה, וחודש העיבור אינו ממעט זאת. ואם כן על כרחך הברייתא מדברת באומר, "קונם יין שאני טועם שנה" ולמדנו כל שהאומר "שנה" דינו כאומר "השנה". [וכמו כן האומר "יום" הריהו כאומר "היום"].

דף ס"א

ודחו זאת ואמרו, שאפשר שכשאמר, "קונם יין שאני טועם שנה", דינו כאומר "שנה אחת", ואינו אסור אלא שנים עשר חודש, [וכמו כן האומר "יום" הרי הוא כאומר "יום אחד"]. ודווקא כשאומר "קונם יין שאני טועם השנה", נאסר בכל השנה, ובכלל זה בחודש העיבור.

והוצרכה הברייתא ללמד דין זה, כי אינו פשוט, שהרי היה מקום לומר שגם באופן הזה אין דעת הנודר אלא כרוב שנים, שאין בהם עיבור, וכשנתעברה השנה לא יאסר אלא עד סוף אב.

וראה בעוד מה שיתבאר בענין בעזה"י בדף ס"ג.

נדר ליובל

האומר, "קונם יין שאני טועם יובל אחד", בין אם עומד בתחילת היובל, ובין אם עומד בסופו, אסור ביין יובל שלם מיום ליום, כגון אם עומד בשנה עשרים של יובל, אסור עד שנה עשרים של יובל הבא.

וכן הדין כשאומר "קונם יין שאני טועם יובל" שכן נתבאר שמחמת הספק האומר "יובל" הרי הוא כאומר "יובל אחד".

והאומר "קונם יין שאני טועם יובל זה", אינו אסור ביין אלא עד השלמת היובל שהוא עומד בו. ולהלן יתבאר בעזה"י, אם שנת היובל עצמה נחשבת כסוף יובל זה, ואם כן גם היא בכלל האיסור, או שהיא נחשבת כתחילת יובל הבא, ואם כן אינה בכלל האיסור.

שנת היובל להיכן היא עולה

לאחר כל שבע שמיטות, שהן ארבעים ותשע שנה, השנה שאחר כך היא שנת יובל, ונחלקו חכמים בשנה זו.

לדעת רבי יהודה – שנת היובל, היא השנה הראשונה של השמיטה הבאה, [ולאחריה יש חמש שנים שאין בהן שביתה, והשנה הששית שאחריהן, היא שנת שמיטה ראשונה של יובל], ונמצא, שכל ארבעים ותשע שנה יש שנת יובל, ושנת היובל היא השנה הראשונה של שנת היובל.

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	יובל ראשון
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	
30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	
40	39	38	37	36	35	34	33	32	31	
	49	48	47	46	45	44	43	42	41	
50										יובל שני
60	59	58	57	56	55	54	53	52	51	
70	69	68	67	66	65	64	63	62	61	
80	79	78	77	76	75	74	73	72	71	
90	89	88	87	86	85	84	83	82	81	
		98	97	96	95	94	93	92	91	
100	99									יובל שלישי
110	109	108	107	106	105	104	103	102	101	

נדר לשנה

האומר "קונם יין שאני טועם שנה אחת", בין עומד בתחילת השנה ובין עומד בסופה, אסור ביין שנה שלימה מיום ליום.

והאומר, "קונם יין שאני טועם שנה זו", אינו אסור ביין אלא עד סוף השנה שעומד בה, ויום ראש השנה הבאה אינו בכלל הנדר.

ואחרים פירשו, שהאומר "קונם יין שאני טועם שנה זו" אסור בכל השנה, כגון שעומד ביום ראש השנה, ונדר ואמר שנה זו, ואסור הוא בכל השנה הבאה, וגם ביום ראש השנה עצמו שדינו כלהבא.

נדר לשבוע

האומר "קונם יין שאני טועם שבוע" [=שנות שמיטה] אחד", בין עומד בתחילת השבוע ובין עומד בסופו, אסור ביין שבע שנים שלימות מעת לעת.

והאומר, "קונם יין שאני טועם שבוע זה", אינו אסור ביין אלא עד סוף שביעית הקרובה.

ואחרים פירשו, שהאומר "קונם יין שאני טועם שבוע זה" אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר, כגון שעומד בשנת שמיטה, ונדר ואמר שבוע זה, ואסור הוא בכל שנות השמיטה הבאה, וגם בשנת שמיטה שעומד בה אף על פי שהיא נמנית מכלל שבוע שעברה. אולם הר"ן דחה פירוש זה, שכיון ששבוע זה אמר, למה יאסר בשמיטה הבאה, אין לו להיאסר אלא בשנת שמיטה שעומד בה.

נדר לשנה ונתעברה השנה

נתבאר, שהאומר, "קונם יין שאני טועם שנה אחת", אסור ביין שנה אחת מעת לעת. אמנם, אם נתעברה השנה, אף על פי שיש בה שלושה עשר חודשים, אינו אסור אלא שנים עשר חודש, כשיעור רוב שנים.

וכמו כן נתבאר, שהאומר, "קונם יין שאני טועם שנה זו", אסור ביין עד סוף אותה שנה, כלומר עד יום ראש השנה הבא, וכן הדין גם אם נתעברה השנה, אף על פי שנוסף חודש שלא ידע ממנו מתחילה, אסור הוא עד ראש השנה הבא.

ושינוי בדף ס"ג, שהאומר, "קונם יין שאני טועם השנה", אסור ביין עד סוף השנה, אף על פי שנוסף לו חודש עיבור.

ומתחילה היה נראה שאין הברייתא הזו מדברת באומר, "קונם יין שאני טועם

החדש השני כותב ביום שני לחדש פלוני, ומחרתו יום שלישי, ואם יכתוב יום שני יפסל משום מוקדם, דכיון דלענין נדרים אמרינן דיום ראשון דחדש חסר ריש ירחא קרו ליה, הכי נמי דיינינן בשטרות, דהא לקמן בסוף פרקין מדמינן שטרות לנדרים, וכן בדין, דשטרות וחובין בלשון בני אדם הן בכל מקום. מיהו כתב הרשב"א ז"ל בשם התוספות, דבגטיין צריך לכתוב ביום שלשים לחדש תשרי, שהוא ראש חדש מרחשון, כדי להחמיר. [ר"ן].

קונם עד לפני זמן פלוני

האומר, "קונם יין שאני טועם עד לפני [וי"ג עד פני] הפסח", ניתן לומר שכוונתו להיאסר עד לפני תחילת הפסח, ואפשר שכוונתו להיאסר עד לפני סוף הפסח, שכל שלא נגמר הפסח, עדיין הוא נקרא לפני הפסח, ונחלקו חכמים בדינו.

לדעת רבי מאיר – אין אדם מכניס עצמו לספק, וכשאומר "עד לפני הפסח", כוונתו לפני כל הפסח, שהוא בוודאי נקרא לפני הפסח, ואינו אסור אלא **עד שיגיע הפסח**.

ולדעת רבי יוסי – אדם מכניס עצמו לספק, ומאחר שגם הזמן שלפני סוף הפסח יכול להיקרא לפני הפסח, הרי זה נאסר עד הזמן שלפני סוף הפסח, כלומר כמעט עד סופו.

כן מבואר במשנתנו, אולם מתוך המשנה במסכת קידושין שתתבאר בעז"ה להלן, וכן מתוך הברייתא, מבואר שהמשנה שנויה בהיפוך, **ורבי מאיר הוא האומר שאדם מכניס עצמו לספק, ונאסר עד סוף הזמן, ורבי יוסי הוא האומר, שאין אדם מכניס עצמו לספק, ואינו נאסר אלא עד תחילת הזמן.**

ולענין הלכה כתב הר"ן, כיון דמפכינן להו, וקיימא לן דרבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, ההלכה היא, שהאומר "עד פני הפסח", אינו אסור אלא עד שיגיע².

בתי גדולה ובתי קטנה כשהיו לו בנות משתי נשים

מי שהיו לו שתי בנות מאשה אחת, ולאחר מכן היו לו עוד שתי בנות מאשה אחרת.

לדעת רבי מאיר – אין אדם מדקדק לומר לשון שאינה מסופקת, וכל שיש קטנה ממנה, יכול לקרוא לה גדולה, אף שאינה גדולה מכולן, וכל שיש גדולה ממנה, יכול לקרוא לה קטנה, אף שיש קטנה ממנה.

ואם כן, לכל אחת מבני הראשונה הוא יכול לקרוא גדולה, כי שתיהן גדולות משתי בנות השניה, וכמו כן לבת הגדולה של השניה הוא יכול לקרוא גדולה, כי היא גדולה מהבת השניה של השניה.

ולכל אחת מבנות השניה הוא יכול לקרוא קטנה, כי שתיהן קטנות מבנות הראשונה, וכמו כן לבת הקטנה של הראשונה, הוא יכול לקרוא קטנה, כי היא קטנה מהבת הראשונה של הראשונה.

ולפיכך כשאמר קדשתי את בתי הגדולה, יש להסתפק בכולן חוץ מקטנה שבקטנות. וכשאמר קדשתי את בתי הקטנה, יש להסתפק בכולן חוץ מגדולה שבגדולות.

עד הפסח עד שיהא כולו, היינו באוסר על עצמו דברים אחרים עד הפסח, ולא באוסר עצמו בין כפי שיתבאר שם בעז"ה.

² ואף על גב דברק האומר דקדושין, רמינן נמי הני מתניתין אהדדי, ומסקינן התם לעולם לא תיפוך, דבמתניתין לאו במעיל איניש נפשיה לספיקא פליגי, אלא בלישנא בעלמא פליגי, דרבי מאיר סבר עד פני הפסח, עד קמי פסחא משמע, ורבי יוסי סבר עד דמתפני פסחא משמע, ולפום ההיא סוגיא מתניתין כדקיימא קיימא, ורבי יוסי סבר עד שיצא, אפילו הכי, כיון דהך סוגיא איתמרא בסוגיא דנדרים, משמע דאיכא למסמך עילויה טפי מההיא סוגיא דהתם, דלאו בדוכתא איתמר. ועוד דהא תניא כי הך סוגיא. והוא דעת הרב רבינו משה בר מיימון זכורנו לברכה. אבל הרב רבינו משה בר נחמן זכורנו לברכה פסק כסוגיא דהתם, דלא תיפוך דרבי יוסי אמר בעד פני אסור עד שיצא, ונקטינן כותיה. [ר"ן].

ולדעת חכמים – שנת היובל אינה נמנית עם שנות השמיטה והיובל הבאים, אלא נמנית לעצמה, ורק שנה שאחר היובל היא תחילת שנות שמיטה ויובל הבאים, [ואחר היובל יש שש שנים בלא שביתה, ורק שנה שביעית אחר היובל היא שנת שמיטה], ונמצא, שכל חמישים שנה יש שנת יובל, ושנת היובל היא השנה האחרונה של שנות היובל.

יובל ראשון	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50

יובל שני	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

יובל שלישי	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

וענין זה למדוהו חכמים מהכתוב, "וְקִדְשֶׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִישִׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דָּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל יוֹבֵל הוּא תְהִיָּה לְכֶם וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל אֲחֵרָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ" (ויקרא כ"ה ז), המלמד, ששנת היובל היא נחשבת כשנת חמישים של יובל, ולא כשנה ראשונה של יובל.

ועוד אמרו לו חכמים לרבי יהודה, הלא נאמר "שָׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׁדֵךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶד וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ" (ויקרא כ"ה ג), ומשמע שלעולם קודם איסור שביעית מותר לזרוע שש שנים, ולפי דברי רבי יהודה, קודם שמיטה ראשונה אין היתר לזרוע אלא חמש שנים.

ועל כך השיב להם רבי יהודה, שהכתוב הזה מדבר על רוב שמיטות, ולא על כולן. והוכיח להם שעל כרחק מודים הם לסברתו, שהרי נאמר, "וְיִצְוִיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לְכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשָׁלֵשׁ הַשָּׁנִים" (ויקרא כ"ה כ"א), לומר שהשנה שקודם השמיטה, תספיק להם לצורך שלוש שנים, [וששית, שביעית, ושמינית עד הקציר], ואילו שנה שקודם שמיטה אחרונה, צריכה להספיק לארבע שנים, שהרי יש שתי שנות שמיטה רצופות. אלא על כרחק, הכתוב הזה מדבר ברוב שנים, ולא בששית של שמיטה אחרונה, וכמו כן לדעת רבי יהודה, הכתוב "שָׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׁדֵךְ", מדבר ברוב שנים, ולא בשנות שמיטה ראשונה.

קונם עד זמן פלוני

האומר, "קונם יין שאני טועם עד הפסח", אינו אסור אלא עד שיגיע הפסח, שבלשון בני אדם, האומר "עד זמן פלוני", דעתו, עד ולא עד בכלל.

קונם עד שיהא זמן פלוני

האומר, "קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח", אסור עד שיצא הפסח, שמשמעות "עד שיהא זמן פלוני" הוא עד שיהא כולו³.

³ ובסוף הפרק יתבאר בעז"ה, שדעת רבי יהודה, שלענין האוסר עצמו בין שאמר, "קונם יין שאני טועם עד הפסח", אינו נאסר לבלי הפסח. וי"מ מפרשים שאין בזה מחלוקת, ומה שאמרו במשנתנו

ולפיכך הנודר מפירות הקיץ, אינו אסור אלא בתאנים.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, גם ענבים קרויים פירות קיץ כי כשמתייבשים עוקציהם, גם הם נקצצים ביד, ולפיכך הנודר מפירות הקיץ אסור גם בענבים.²

סוף הקיץ

הנודר עד שיעבור הקיץ, כלומר עד גמר קציצת התאנים, אסור הוא עד שיכניסו את רוב המקצועות [=סכינים, שבהם חותכים את התאנים לעשות מהם עיגולים],³ שזהו סוף זמן קציצת התאנים.

דף ס"ב

התאנים הנשארים אחר סוף הקיץ

נתבאר, שסוף זמן קציצת התאנים הוא הזמן שמכניסים [=הוקפלו] את רוב המקצועות. ומבואר בברייתא, שכל התאנים הנשארות בשדה לאחר הזמן הזה, בעלים מתייאשים מהם, והרי הן הפקר.

ולפיכך, מאחר שהן הפקר, (א) מותר לכל אדם לקחת מהן, ואין בכך גזל. (ב) והן פטורות מהמעשר, כדין הפקר.⁴

רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה נזדמנו למקום אחד שהיו בו תאנים בשדה לאחר שהכניסו בו את רוב המקצועות.

רבי אכל מהן, כפי שנתבאר לעיל. ורבי יוסי ברבי יהודה לא אכל, [אפשר שנחלק על המבואר לעיל ולדעתו גם אחר גמר הקיץ אין התאנים הפקר].

בא בעל השדה ואמר להם, מדוע לא אכלו החכמים מהתאנים, הלא כבר הוכנסו רוב המקצועות, ואם כן התאנים הפקר. ואף על פי כן לא אכל רבי יוסי בר רבי יהודה, משום שהיה סבור, שלא נתכוון בעל השדה לומר להם שיאכלו, אלא ברוע לב אמר להם, ובהתרסה כנגד דברי חכמים שהתירו התאנים אחר הקיץ, למה לא אכלתם התאנים, הלא כבר התרתם אותם לעצמכם.

² אפשר שרק לענין "נודר מפירות הקיץ" נחלק רבן שמעון בן גמליאל, ואמר, שגם ענבים בכלל, ואסור בתאנים ובענבים, אבל לענין הנודר "עד הקיץ", מודה שאינו אסור אלא עד קיץ התאנים, והטעם לכך כי בוודאי מודה הוא שיעקר קיץ הם תאנים הנקצצים תמיד ביד, ולכן כשאומר "עד הקיץ" מאחר שמתכוון לזמן אחד מסוים, וודאי דעתו לקיץ תאנים ולא לקיץ ענבים, אבל כשאומר מפירות הקיץ, שמשמע שבא להרבות פירות באיסור, בזה דעתו שנתאסר גם בענבים בנוסף לתאנים. ויל"ע בדבר.

³ והכי אשכחן, דקרי קרא לסכיני מקצועות, דכתיב "יעשהו במקצועות" (ישעיהו מ"ד י"ג), ואף העיגולין עצמן נקראים כן על שמן. [ר"ן].

⁴ דכתיב "ובא הלוי פי אין לו חלק ונחלה עמך" (דברים י"ד כ"ט), יצא הפקר שיש לו חלק ונחלה עמך. [ע"י ר"ן].

ולדעת רבי יוסי – אין אדם קורא בלשון שאין ברור ממנו למי הוא מתכוון, ולכן אינו קורא בתי הגדולה אלא לגדולה שבגדולות, ואינו קורא בתי הקטנה אלא לקטנה שבקטנות.

ולפיכך כשאמר קדשתי את בתי הגדולה, בוודאי כוונתו לגדולה של הראשונה, וכשאמר קדשתי את בתי הקטנה, בוודאי כוונתו לקטנה של השניה.

"עד שיהא" דבר שאין לו קצבה

נתבאר, שהנודר "עד הפסח", דעתו עד שיגיע הפסח, כלומר עד תחילת הפסח. והנודר "עד שיהא הפסח", דעתו עד שיהיה כל הפסח, כלומר עד סוף הפסח.

ומבואר שחילוק זה אמור בדבר שיש לו קצבה קבועה, כמו פסח, שלעולם זמנו שבעה ימים, ולפיכך כשאמר "עד שיהא", אסור עד סופו כי לכך נתכוון.

אבל כשאמר "עד שיהא" דבר שאין לו קצבה קבועה, כגון "עד שיהא הקציר", "עד שיהא הבציר", "עד שיהא המסיק", מאחר שאין קצבה קבועה לדבר, בוודאי לא נתכוון לאסור עצמו בלא קצבה, עד שיעבור כל אותו זמן, אלא דעתו לאסור עצמו רק עד שיגיע אותו זמן, כדין האומר "עד הקציר", "עד הבציר", "עד המסיק", ואינו אסור אלא עד תחילת אותו דבר.

ובירושלמי נסתפקו, מה הדין כשקבע זמן למשתה בנו, ואמר, "קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני", האם מאחר שקבע לו זמן, הרי זה כנודר עד שיהא דבר שזמנו קבוע, ואסור עד שיעבור המשתה, או מאחר שיכול לדחותו, כמי שאין זמנו קבוע. ולא נפשט הספק ולפיכך יש להחמיר.

הגעת הקיץ

נתבאר, שהנודר עד שיגיע דבר מסוים, או עד שיהא דבר מסוים שאין קצבה להמשתה, אסור הוא עד שיגיע אותו דבר, ולפיכך, הנודר עד הבציר או עד שיהא הבציר, אסור עד תחילת בציר הענבים, והנודר עד המסיק או עד שיהא המסיק, אסור עד תחילת מסיק הזיתים.

ומבואר במשנתנו, שהנודר עד הקיץ, או עד שיהא הקיץ, אסור עד זמן לקיטת התאנים, כשמתחילים העם ללקטם ולהכניסם בכלכלות [=סלים].

והסיבה לכך ש"ק"ץ" הוא שם לקיטת התאנים, כי התאנים נקצצות בידים, ועל שם שהן נקצצות בידים, לקיטתן נקראת קיץ, מלשון קציצה.

אבל קציצת הענבים אינה קרויה קיץ כי הענבים נחתכים בסכין ולא נקצצים ביד.

ואפשר שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, גם לקיטת הענבים קרויה קיץ, כי כשמתייבשים עוקציהם, גם הם נקצצים ביד. ויל"ע בדבר.⁵

הנודר מפירות הקיץ

לדעת תנא קמא, אין קרויים פירות קיץ אלא תאנים, כי רק הם נקצצים ביד,

⁵ ראה הערה הבאה.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א
להצלחת תמר בת מרים - לרפואת מרים בת מרתה בתוך שאר עם ישראל

גיליון ח 40
מסכת נדרים ס' - ס"ג

חייב בו מותר, כמבואר להלן, שרי ליה לצורבא מדרבנן למימר, לא יהיבנא כרגא, ושרי ליה נמי למימר שרו לי תיגראי ברישא, שכיוצא בדברים הללו זכתה תורה לתלמידי חכמים, כשם שזכתה לכהנים וללויים תרומות ומעשרות.

הכוונה בלימוד התורה

אמרה תורה, "לְאֶהֱבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעָה בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּרָהּ בּוֹ כִּי הוּא ה' יְיָ וְאָרְךָ יְמֵיךָ לְשִׁבְתָּ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָשַׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְאֵבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם" (דברים ל"ב).

ומכאן אמרו חכמים, **שלא יאמר אדם, אקרא שיקראוני חכם, אשנה שיקראוני רבי, אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה, אלא למד מאהבה, וסוף הכבוד לבא.**

וכן נאמר, "קִשְׁרָם עַל אֲצַבְעֵיךָ כְּתָבָם עַל לִוַח לְבָבְךָ" (משלי ז' ג), כלומר לא תכוין להנאתך, אלא כדי שיהיו שגורים בפיך, והוסיף על זה ואמר, "קִשְׁרָם עַל לְבָבְךָ תְּמִיד עֲנִדָם עַל גְּרָגְלֵיךָ" (משלי ו' כ"א).

אכן כשתעשה כל זאת, סוף הכבוד לבא, שנאמר, "דְּרָכֶיךָ יִדְרָכֶיךָ לְעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיךָ שְׁלוֹם" (משלי ג' י"ז) ואומר "עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתִמְכֶיךָ מְאֹשֶׁר" (משלי ג' י"ח)

הכוונה בעשיית המצוות

רבי אליעזר בר רבי צדוק אומר, **עשה דברים לשם פעלם**, כלומר לשם הקב"ה שפעלם וצוה עליהם, **ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו.**

והדברים קל וחומר, ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול, נעקר מן העולם, המשתמש בכתרה של תורה, על אחת כמה וכמה.

לפרסם עצמו במקום שאין מכירים אותו

אמר רבא, במקום שאין מכירים אותו, **מותור** לו לאדם לפרסם עצמו שהוא חכם בתורה או ירא אלקים, **שכן מצוינו בעובדיהו, שאמר לאליהו, "וְהִנֵּה אֲנִי אֵלֶיךָ מֵאֶתְרֵךְ וְרוּחַ ה' יִשָּׁאָר עַל אֲפֻרָה לֹא אֵדַע וְנִבְאֵתִי לְהַגִּיד לְאַחַב וְלֹא יִמָּצֵא וְהָרַגְנִי וְעִבְדֶּךָ יָרָא אֶת ה' מִנְעִרֵי²"** (מלכים א' י"ח י"ב).

ומה שמצינו בכתוב, "וְהִלְלֶךָ זָר וְלֹא פִיד נְכָרִי וְאֵל שְׁפֹתֶיךָ" (משלי כ"ז ב'), אין זה אלא במקום שמכירים אותו, אבל במקום שאין מכירים אותו, רשאי להודיע מי הוא.

ורבי טרפון, שלא הכירו בעל השדה שרצה להשליכו לנהר, הצטער על שגילה לו מי הוא, כי היה עשיר גדול, והיה יכול להינצל על ידי ממון, בלא להודיע שהוא רבי טרפון.

רבי חמא בר רבי חנינא נזדמן למקום אחד, שהיו בו תאנים בשדה, לאחר שהכניסו בו את רוב המקצועות, ולפיכך אכל מהן. אך כשנתן לשמשו לאכול מהן, לא אכל מהן שמשו. אמר לו רבי חמא לשמשו, אכול בלא חשש, כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו, הוקפלו רוב המקצועות, מותרות משום גזל, ופטורות מן המעשר.

המשתמש בכתרה של תורה

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כל המשתמש בכתרה של תורה, **נעקר מן העולם**. והדברים קל וחומר, ומה בלשצר, שנשתמש בכלי המקדש אחר שכבר נעשו חול, שנאמר, "וְהִסְבֹּתִי פָּנַי מֵהֶם וְחָלְלוּ אֶת צַפֹּנִי וְנָבְאוּ בָּהּ פְּרִיצִים וְחָלְלוּהָ" (יחזקאל ז' כ"ב) לומר כיון שפרצום נעשו חול, אף על פי כן נענש על כך ונעקר מן העולם, כמו שכתוב, "בַּהּ בְּלִילֵי קָטִיל בְּלֵאשְׁצָר מִלְכָּא כְּשִׁדְאָהָ" (דניאל ה' ל') [=בו בלילה נהרג בלשצר מלך בבל]. **המשתמש בכתרה של תורה, שהוא חי וקיים לעולם, על אחת כמה וכמה** שעונשו גדול ונעקר מן העולם.

רבי טרפון מצטער על שנשתמש בכתרה של תורה

מעשה ברבי טרפון, שהיה אוכל תאנים בשדה לאחר גמר הקציר, כשכבר נעשו הפקר, ומצאו בעל השדה, וכעס על כך, ונתנו בשק, ונטלו, והביאו להשליכו בנהר.

וביארנו, שהסיבה לכך שכעס בעל השדה, אף על פי שבאותה שעה התאנים כבר הפקר, כי כל השנה היו גנבים אוכלים לו ענבים, ולפיכך כשראה אדם אוכל מתאניו, היה סבור שזהו הגנב שאכל מהם כל השנה, ועל כך רצה להרגו, ולא על אכילת התאנים הללו.

וכשראה רבי טרפון שבא לידי סכנה, אמר בקול, "אוי לו לטרפון שזה הורגו", שמע אותו אדם, והכיר שהוא רבי טרפון, הניחו וברח.

ואמר רבי אבהו משום רבי חנניה בן גמליאל, כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה, אמר, אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה, שהרי הניחו בעל השדה כשהודיעו שהוא רבי טרפון, ולא הניחו אלא לכבוד תורתו.

והקשו, שכן אם היה בעל השדה תובע מרבי טרפון רק תאנים שאכל עכשיו, מובן מדוע הצטער רבי טרפון, שהודיע מי הוא, שכן היה יכול להציל עצמו, על ידי שיאמר שבשעה זו התאנים הפקר, ואם לא היה מתרצה, היה משלם לו דמיהם, שאינם מרובים. אבל עכשיו, שבעל השדה היה תובע ממנו ענבים שגנבו לו כל השנה, למה נצטער רבי טרפון על שגילה שהוא רבי טרפון, וכי מה היה לו לעשות כדי להציל עצמו, האם היה לו לשלם לבעל השדה כל הענבים שגנבו לו כל השנה. ותירצו שאכן, מאחר שהיה רבי טרפון עשיר גדול, כך היה לו לעשות, לשלם לבעל השדה כל ממון שיבקש, ולא להשתמש בכבוד תורה.

וכתב הר"ן שדווקא בכגון זה אסור להשתמש בכבוד התורה, משום שאותו אדם עדיין היה חושדו, ולכבוד תורתו הוא שהניחו. אבל לפטור עצמו בכבוד תורה במה שאינו

² גרסת הגמרא "מנעוריו".

³ "כשדיא" כתיב.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א
להצלחת תמר בת מרים – לרפואת מרים בת מרתה בתוך שאר עם ישראל

גיליון ח 40
מסכת נדרים ס' – ס"ג

למכור עצים לעובדי האש

רב אשי היה לו יער ומכרו לעובדי האש המציתים אש בבית עבודה זרה שלהם לשם עבודה זרה.

הקשה לו רבינא היאך עשה כן, הלא נאמר, "לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מקטל ונבאת מאלקיך אפי ה" (ויקרא י"ט י"ד), והוא נותן להם עצים להיכשל בהם בעוון עבודה זרה.

השיב לו רב אשי, רוב עצים להסקה ניתנו, ואם כן, אינו כמוכרו לעבוד עבודת כוכבים, שהרי יש לתלות הדבר בהיתר שקונים להסקה, וכל שיש לתלות בהיתר מותר.

סתם קציר

ברוב המקומות, **סתם קציר הוא קציר חטים**, ולפיכך הנודר "עד הקציר", אסור עד שיתחילו העם לקצור קציר חטים.

אמנם במקום שהורגלו לקרות לקציר שעורים "קציר" סתם, הנודר באותו מקום "עד הקציר", אסור עד שיתחילו העם לקצור קציר שעורים, שלעולם הנדרים מתפרשים לפי לשון בני המקום.

הנדר לפי מקום נדרו

מי שהיה בהר, ונדר "עד הקציר", והלך לבקעה, אסור הוא עד זמן הקציר של הר שבו נדר, ולא עד זמן הקציר בבקעה. וכן אם נדר בבקעה, אסור עד זמן קציר של בקעה. שהנדר חל כפי מקום שנדר בו.

וכן שנינו, הנודר עד הקיץ בגליל, וירד לעמקים, אף על פי שהגיע הקיץ בעמקים, אסור עד שיגיע הקיץ בגליל.

הנודר "עד הגשם" או "עד הגשמים"

נתבאר, שהנודר עד שיהא דבר מסוים, אם יש קצבה להמשכו, אסור עד סופו, אולם כשאין קצבה להמשכו, אינו מכניס עצמו לנדר בלא קצבה, ובוודאי דעתו רק עד שיגיע.

ומחמת הסברא הזו, כשנדר "עד הגשם", **בוודאי אין דעתו עד שירד הגשם בפועל, כי ירידת הגשם בפועל אינה באה בזמן קבוע**, פעמים מקדמה, ופעמים מתאחרת, ואינו מכניס עצמו בספק, ועל כרחך כוונתו עד הזמן שהגשם יורד ברוב שנים.

וברוב שנים, הגשם בא בתחילת השנה בשלושה זמנים, [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ס"ג], וכל זמן נקרא רביעה, מלשון רביצה, על שם שהגשמים רובצים על הארץ. וכשנדר "עד הגשם", אין כוונתו עד זמן רביעה ראשונה, שהיא מוקדמת ביותר, ולא לזמן רביעה שלישית, שהיא מאוחרת ביותר, אלא לזמן רביעה

להקדים דין תלמיד חכם

אמר רבא, מותר לתלמיד חכם [=צורבא מרבנן] לומר, אני תלמיד חכם, פסקו את הדין שלי תחילה [=שרו לי תגראי ברישא].

שנאמר, "ויבנהו בן והנדע והפתי ופגתי ובני דוד כהנים היו" (שמואל ב' ח' י"ח), כלומר, מאחר שהיו חכמים, נחשבים הם ככהנים לענין זה, שכשם שכהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש.

כהן נוטל חלק בראש

נאמר בכהנים, "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדש יתיה לך כי קדוש אפי ה' מקדשכם" (ויקרא כ"א ח').

וביארנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה. (א) **לפתוח ראשון**, כלומר לקרוא בתורה ראשון. (ב) **ולברך ראשון** ברכת המזון, שהוא קודם לכל אדם. (ג) **ולישול מנה יפה ראשון**, שאם הוא בא לחלוק דבר עם ישראל, עושה ישראל ממנו שני חלקים שוים, וכחן בורר אי זו מהן שירצה.

תלמיד חכם פטור מלתת כסף גלגולת

אמר רבא, מותר לתלמיד חכם לומר, לא אתן אכרגא [=כסף גלגולת], שנאמר בספר עזרא, "ולכם מהודעו די כל כהנא ולנא זמריא תרעיא נתיניא ופלחי בית אלקא דנה מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם" (עזרא ז' כ"ד), כלומר שלושה דברים אלו הנקראים (א) מנדה (ב) בלו (ג) והלך לא יוטלו עליהם.

ואמר רב יהודה, "מנדה" זו מנת המלך, "בלו" זו כסף גולגולתא, "והלך" זו ארנונא [=סעודת המלך, כשהולך ממקום למקום].² לשון אחר, שותפות שיש לו למלך בבהמות.³

לפטור עצמו מהמס בשקר שהוא עבד של עובדי האש

אמר רבא, מותר לתלמיד חכם לומר, שהוא עבד של האש, כדי שיהיו סבורים שהוא עבד של כהן עובדי האש, ובכך לפטור עצמו מהמס, ואינו נחשב כמודה בעבודה זרה, שהדבר מוכיח שלא אמר כן אלא לפטור עצמו מהמס [=לאברוחי אריא מיניה].

וכתב הר"ן, שנקט רבא דין זה בתלמיד חכם, להגדיל החידוש, שאף מותר לומר כן, שהם סבורים שכוונתו לעבודת כוכבים, והוא לבו לשמים, לומר שהוא עבדו של ה' הנקרא אש כמו שנאמר "כי ה' אלקיך אש אכלה הוא אל קנא" (דברים ד' כ"ד).

¹ פירוש הכתוב: ולכם אנו מודיעים, אשר כל הכהנים והלוים המשוררים והשוערים והנתינים שהם חוטבי עצים ושואבי מים למזבח ועובדים בבית זה של הקב"ה, לא ישלטו אדם עליהם להשליך עליהם מס וכסף גולגולת, אלא יהיו בני חורין מעבודת המלך. [רש"י בספר עזרא].

² ארנונא בלשון יון סעודה. [ר"ן].

³ דארנונא לשון שותפות, מדכתיב "כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי". [ר"ן].

הבאות.

שניה^א.

וכל זה כשנדר "עד הגשם" אבל נחלקו חכמים מה הדין כשנדר "עד הגשמים".

לדעת חכמים – מאחר שלאסור עצמו עד זמן הגשמים די לו לומר "עד הגשם", זה שאמר "עד הגשמים", בוודאי כוונתו עד שירדו הגשמים בפועל, ולפיכך הוא אסור עד שתרו רביעה שניה ממש. [וכן הדין גם כשאמר "עד שיהיו הגשמים", דעתו עד תחילת ירידת רביעה שניה, ולא עד סופה, שהרי זהו דבר שאין לו קצבה].

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל – אין לדקדק בין "גשם" לבין "גשמים", ובשני הלשונות דעת הנודר שווה, לאסור עצמו עד זמן רביעה שניה, בין ירדו גשמים בפועל ובין לא ירדו בפועל.

כן נראה לר"ן ביאור הסוגיה, וכן ביאר את המשכה להלן. אולם הוא הביא גם פירוש נוסף שפירשו אחרים. והוא, שלדעת חכמים, לעולם הולכים אחר ירידת הגשמים בפועל, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, לעולם הולכים אחר זמן הראוי לירידת הגשמים. כשאמר "עד הגשם" בלשון יחיד, לדעת חכמים, נאסר עד ירידת הגשם הראשון, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, נאסר עד זמן רביעה ראשונה. וכשאמר "עד הגשמים" לשון רבים, ומיעוט רבים שנים, לדעת חכמים נאסר עד שירדו שני גשמים, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל נאסר עד זמן רביעה שניה.

דף ס"ג

זמני רביעה של היורה

נתבאר לעיל, שבתחילת ימות הגשמים, הגשמים יורדים בשלושה זמנים שונים, הנקראים רביעה ראשונה רביעה שניה ורביעה שלישית. ונחלקו חכמים מתי הם שלושת הזמנים הללו, כמבואר בטבלה הבאה.

רבי מאיר	בכירה	בינונית	אפילה
ג' במרחשון	ג' במרחשון	ז' במרחשון	י"ז במרחשון
ז' במרחשון	ז' במרחשון	י"ז במרחשון	כ"ג במרחשון
י"ז במרחשון	י"ז במרחשון	כ"ג במרחשון	א' בכסלו

ובהמשך יתבאר בעזה"י אלו דינים תלויים בשלושת הזמנים הללו.

ומבואר שדעת רבן שמעון בן גמליאל כדעת רבי יוסי, שכן לדברי רבן שמעון בן גמליאל, כשירדו גשמים שבעה ימים בזה אחר זה, יש כאן רביעה ראשונה ושניה [ובהמשך יתבאר בעזה"י לענין מה אמר זאת]. ואין זה לא כדעת רבי מאיר ולא רבי יהודה, שכן לדעת רבי מאיר, בין רביעה ראשונה לשניה יש פחות משבעה ימים, ולדעת רבי יהודה יש יותר משבעה ימים. אבל לדעת רבי יוסי, מרביעה ראשונה עד רביעה שניה יש בדיוק שבעה ימים, [כמבואר בטבלאות

^א וכי תימא, אי בשאין להתחלתו זמן קבוע, עד שיגיע זמנו קאמר, וכדכתיבנא, כי אמר עד הקציר אמאי מיתסר עד שיתחילו העם לקצור, הוה לן למימר עד שיגיע זמן הקציר, אף על פי שאין קוצרין עדיין, דהא כי היכי דאין להמשכתו זמן קבוע, הכי נמי אין קבע להתחלתו, והוה ליה כעד הגשם. לאו קושיא היא, דבגשם משום דידעינן זמנה של רביעה, וכדתינא בסמוך, אזלינן בתריה, אבל קציר, לא ידעינן זמניה, שהכל הוא לפי הארצות, שיש מבכרות ויש מאחרות, הילכך כיון דלא ידעינן זמנה, על כרחין אית לן למייל אחר קציר ממש, כן נראה לי. [ר"ן].

הדינים התלויים בזמני רביעה

נתבאר, שנחלקו חכמים בשלושת זמני היורה, מתי הם, ולהלן יתבאר אלו דינים תלויים במחלוקתם.

א. רביעה ראשונה זמן שאילת גשמים.

בתחילת הזמן שראויים הגשמים לרדת, יש לשאול ולבקש עליהם והוא זמן רביעה ראשונה. ואם כן לדעת רבי מאיר, שואלים על הגשמים בשלושה במרחשון. ולדעת רבי יהודה, שואלים על הגשמים בשבעה במרחשון. ולדעת רבי יוסי, שואלים על הגשמים בשבעה עשר במרחשון.

ב. רביעה שניה הנדר תלוי בה.

נחלקו חכמים במסכת תענית, איזה דין תלוי ברביעה שניה, ולדברי רבי זירא, דין נדרים תלוי ברביעה שניה, שאם נדר "עד הגשמים", אסור עד רביעה שניה, וסתם "גשמים" רביעה שניה משמע, שאין מקדמת ולא מאחרת.

ג. רביעה שלישית להתענות.

סדר התעניות על הגשמים מבואר במסכת תענית. ומבואר שם, שהיחידים [=תלמידי חכמים, המתענים ומתפללים על הגשמים], היו מתחילים להתענות אחר שעברו שלושה זמנים של רביעה בלא שירד גשם. ואם כן לדעת רבי מאיר, היחידים מתחילים להתענות אחר שבעה עשר במרחשון. ולדעת רבי יהודה, היחידים מתחילים להתענות אחר עשרים ושלושה במרחשון. ולדעת רבי יוסי, היחידים מתחילים להתענות אחר ראש חודש כסלו.

גשמים שירדו שבעה ימים מתחילת רביעה ראשונה

נתבאר, שנחלקו חכמים ורבן שמעון בן גמליאל בענין הנודר "עד הגשמים". שלדעת חכמים, אינו נאסר עד שתרו רביעה שניה בפועל, כלומר שירדו שני גשמים ממש [ותהא הפסקה בין גשם לגשם]. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, משהגיע זמן רביעה שניה הותר הנדר, אף על פי שלא ירדו גשמים בפועל, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, זמנה של רביעה שניה בעשרים ושלושה במרחשון.

אלא כששכר בתחילת השנה היה לתנא לפרש זאת.

לפיכך נראה לר"ן, שנודר ושוכר, כל שקדם נדר ושכירות לחדש העבור, ואמרו
"שנה אחת מיום זה", מונים שלשה עשר חדש².

ועוד חוכך הר"ן לומר, שאפילו נדר "שנה אחת" סתם, אסור בעבורה, שמן
הסתם לשנה זו נתכוון. ואם פשע גם כן נראה לר"ן שאין לו תשלומים
שמעכשיו חל נדרו.

פשוטה	השנה או שנה	שנה אחת	שנה אחת מיום זה
עד סוף השנה	שנים עשר חודש	שנים עשר חודש	שנים עשר חודש
מעוברת	עד סוף השנה	מתחילה כתב הר"ן שנים עשר חודש.	לרשב"א שנים עשר חודש.
		ולבסוף חכך שלושה עשר חודש.	ולר"ן שלושה עשר חודש.

בשנה מעוברת איזה אדר הוא אדר סתם

ב. לענין שטרות.

לדעת רבי מאיר – בשנה מעוברת שיש בה שני אדרים, אדר העיקרי הוא אדר
השני, ולפיכך, הכותב שטר באדר ראשון, כותב בו בפירוש שזמנו ב"אדר
הראשון", והכותב שטר באדר שני, כותב בו שזמנו ב"אדר" סתם.

ולדעת רבי יהודה – בשנה מעוברת שיש בה שני אדרים, אדר העיקרי הוא אדר
הראשון, ולפיכך, הכותב שטר באדר ראשון, כותב בו שזמנו ב"אדר" סתם.
והכותב שטר באדר שני כותב בו בפירוש, שזמנו ב"אדר שני". כן היא עיקר
הגרסא שקיים הר"ן. ולפי גרסא אחרת שהביא הר"ן, דעת רבי יהודה, שבשנה
מעוברת שיש בה שני חודשי אדר, שני החודשים יחד נחשבים כחודש אחד, והוא
חודש אדר סתם. ולפיכך, הכותב שטר באדר ראשון, יכול למנות את הימים בחודש
לחודש "אדר סתם" שכן כל יום בחודש אדר ראשון הוא אותו היום בחודש "אדר"
הגדול וכגון בעשרה בו יכול לכתוב "בעשרה לאדר" סתם אבל הכותב שטר באדר שני,
אם רוצה לכתוב בו "אדר סתם", יכתוב את מנין הימים מתחילת אדר ראשון, כגון אם
עומד בעשרה באדר שני, יכתוב "בארבעים לחודש אדר", אלא שרשאי הוא למנות גם
לאדר שני בפני עצמו, על ידי שיכתוב בפירוש אדר שני, כגון "בעשרה לחודש אדר שני".

א. לענין נדרים.

במשנתנו מבואר, שבשנה מעוברת, שיש בה שני חודשי אדר, סתם אדר הוא
אדר ראשון. ולפיכך, הנודר "עד ראש אדר", אסור עד ראש אדר הראשון,
והנודר "עד סוף אדר", אסור עד סוף אדר הראשון. כן היא עיקר הגרסא שקיים
הר"ן. ולפי גרסא אחרת שהביא הר"ן, במשנתנו מבואר, שבשנה מעוברת שיש בה שני
חודשי אדר, שני החודשים יחד נחשבים כחודש אחד הוא חודש אדר סתם. ולפיכך,
הנודר "עד ראש אדר", אסור עד ראש אדר הראשון, והנודר "עד סוף אדר", אסור עד
סוף אדר השני.

ואמר רבן שמעון בן גמליאל לחכמים, שגם לפי דבריהם, אם ירדו גשמים
שבעה ימים רצופים בזה אחר זה, משבעה עשר במרחשון שהוא זמן רביעה
ראשונה, ועד עשרים ושלושה בו שהוא זמן רביעה שניה, אף על פי שהכל היה
גשם אחד רצוף, מאחר שירד הגשם בזמן רביעה ראשונה ובזמן רביעה שניה,
יש להחשיב זאת כירידת שתי רביעות, והנדר יהא מותר.

הנודר "עד שיפסקו גשמים"

לדעת רבי מאיר – הגשמים רגילים לרדת עד סוף ניסן, ולפיכך הוא אסור עד
שיצא ניסן כולו.

ולדעת רבי יהודה – הגשמים רגילים לרדת עד סוף הפסח, ולפיכך הוא אסור
עד שיעבור הפסח.

נדר לשנה ונתעברה השנה

כבר נתבאר בדף ס', שהאומר, "קונם יין שאני טועם השנה", או "קונם יין
שאני טועם שנה", בין אם עומד בתחילת השנה, ובין אם עומד סמוך לסופה,
אסור הוא ביין עד סוף השנה, כלומר עד מוצאי עשרים ותשעה באלול.

עוד נתבאר שם, שכשנדר כן בחודשים הראשונים של השנה, אף שהיה סבור
שהשנה תהא פשוטה, [ויהא אסור עד סוף שנה של שנים עשר חודש], אם נתעברה
השנה, אסור עד סוף השנה כמו שהיא מעוברת, [ונמצא נדרו עד סוף שנה של
שלושה עשר חודש].

וכל זה כשאמר "השנה" או "שנה" סתם, אבל אמר "קונם יין שני טועם שנה
אחת", אסור הוא בשנה שלימה של שנים עשר חודש מעת לעת.

ומתחילה כתב הר"ן, שכשנדר כן "שנה אחת", לעולם הוא אסור הוא שנים
עשר חודש ולא יותר, גם אם השנה שנדר בה מעוברת, והטעם לכך, שכן אם
לא נהג אסורו שנה זו, משלים הוא לשנה הבאה הפשוטה, ואף על פי שאסור לו
לעשות כן לכתחילה, משום איסור "בל תאחר", מכל מקום כיון שאם איחר,
משלם בשנה אחרת, לא הוקבע נדרו בשנה זו שהיא מעוברת, ולכן גם כשקיים
נדרו בשנה זו, אין חדש העיבור בכלל.

והוסיף עוד הרשב"א ז"ל, וכתב, שאפילו באומר, "שנה אחת מיום זה", אין
חדש העיבור בכלל³.

וכתב עוד הרשב"א ז"ל, שלפי זה, מה ששינוי בפרק השואל, שהמשכיר בית לחבירו
לשנה, ונתעברה השנה, נתעברה לשוכר, באומר "שנה זו" או "השנה" שאז חודש
העיבור לשוכר. אמנם לא תמצא שיהיו לשוכר שלושה עשר חודשים אלא כששכר
בתחילת השנה ונתעברה אבל שכר באמצע השנה לא שכן אם אמר "השנה" או "שנה
זו" אין אלא עד סוף השנה ואם אמר "שנה אחת מיום זה" אין לו אלא שנים עשר
חודש. אלו דבריו ז"ל.

וכתב הר"ן, שאין דבריו נראים לו, שכן בודאי עיקר חדושו של התנא בפרק השואל
לומר, שבשנה מעוברת יש לו לשוכר שלשה עשר חדש, ואם תאמר שלא יהיה הדבר

² והביא ראיה, מדתנן בערכין פרק המוכר שדהו, המוכר בית בערי חומה, אינו מונה אלא משעה
שמכרה לו, שטאמר "עד מלאת לו שנה תמימה", כשהוא אומר "תמימה" להביא חדש העבור, והאי
מוכר בית בבתי ערי חומה כאומר שנה אחת מיום זה הוא, דמשעת מכירה הוא מונה, ואפילו הכי,
טעמא דרבי רחמנא, הא לאו הכי, מונה שנים עשר חדש ולא חדש העיבור.

³ וכי תימא, אם כן תקשי ליה ההיא דערכין, לאו ראייה היא כלל, שאילו היה תנאי בין מוכר
ללוקח בשנה מעוברת, לומר אם לא תגאל מיום זה לשנה אחרת יהא חלוט, אין הכי נמי דלהביא
חדש העבור לא הוה צריך רבויא, אבל הכא אין מוכר ולוקח מתנין כלל, אלא תורה היא שפסקה
להכי זמן בכל השנים, שאם לא יגאל עד שנה יהא נחלט, לכך אם לאו רבויא, הוה אמינא דתורה
זמן אחד פסקה לכל הלוקחין, דהיינו שנים עשר חדש, דהוי שנה ברוב שנים. [והרי אתה רואה
בריח פרקין, דחיי דאפילו בעומד בשנה מעוברת, ואמר השנה, דאי לאו דאשמועינן תנא, הוה
אמינא הלך אחר רוב שנים, דלא אית בהון עיבור, וכל שכן התורה שלא דברה על שנה ידוע, דאי
לאו רבויא, הוה אמינא דשנה ברוב שנים קאמר, להכי אצטריך רבויא, כן נראה לי. [ר"ן].

יוסי רבי יהודה], שהרי חכמים חולקים עליהם.²

אבל הרא"ה ז"ל כתב, שדברי רבי יהודה רבי יוסי בנו, מאחר שנשנו אצל הלכות פסוקות השנויות אחריהן, גם הן הלכה הן.³

קונם שאני נהנה לך אם אינך נוטל לבנד חיטים ויין

האומר לחבירו, "קונם נכסיד עלי, אם אין אתה בא ונוטל לבנד כור של חטים ושתי חביות של יין".

אם אומר הנודר, שכוונתו היתה לכבד את חבירו, להראות שחשוב חבירו בעיניו, ולכן נותן לבנו חטים ויין, [מאחר שהדבר מוכיח כדבריו], יכול חבירו להתיר לו נדרו שלא על פי חכם, גם בלא שיתן לבנו חטים ויין, וזאת על ידי שיאמר, כלום אמרת אלא מפני כבודי, שרצית לכבדני בפני הבריות להראות חשיבותי שאתה נותן לבני חטים ויין, אדרבה, זהו כבודי, כלומר אתכבד יותר כשיראו שאתה רוצה לתת, ואני איני רוצה לקבל.

ואם אומר הנודר שכוונתו היתה לכבוד עצמו, שיתכבד הוא בפני הבריות, שנותן לבן חבירו חטים ויין, אין חבירו יכול להתיר לו נדרו באופן הנ"ל.

ואם נדר בסתם, דעת רבי מאיר, שמן הסתם נדר לכבוד עצמו, ואין חבירו מתיר לו נדרו בלא חכם. ודעת חכמים, שמן הסתם נדר לכבוד חבירו, וחבירו מתיר לו נדרו בלא חכם.

קונם שאתה נהנה לי אם אינך נותן לבני חטים ויין

האומר לחבירו, "קונם נכסי עליך, אם אין אתה בא ונותן לבני כור של חטים ושתי חביות של יין".

לדעת רבי מאיר, נדר גמור הוא, וכל זמן שהמודר לא יתן לבנו של המדיר כור חטים ושתי חביות של יין, הוא נאסר להנות מנכסי המדיר.

ולדעת חכמים, יכול המדיר להתיר את הנדר שלא על פי חכם, שיאמר למודר, הריני כאילו התקבלתי.

שני הדינים האחרונים נתבארו כבר בדף כ"ד.

ומתחילה רצו לומר, שמשנתנו היא כדעת רבי יהודה, האומר, שאדר ראשון הוא העיקרי, ולא אדר שני. א"נ כרבי יהודה האומר, ששני האדרים יחד נחשבים "אדר" סתם.

אולם אביי אמר, שמשנתנו היא גם כדעת רבי מאיר, והיא מדברת, במי שנדר עד אדר, ולא ידע שהשנה מעוברת, שכן מודה רבי מאיר, שאף שאדר שני הוא העיקרי, מכל מקום מי שנדר עד אדר, ולא ידע שהשנה מעוברת, אינו אסור אלא עד אדר הראשון.⁴

וכתב הר"ן, שלענין הלכה כיון דקיימא לן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, נקטינן דסתמא אדר, ראשון משמע. ולפיכך מי שעומד באדר שני, וכותב "אדר" סתם, השטר מוקדם, ופסול, שסתם "אדר", ראשון משמע. וצריך הוא שיכתוב בחדש "אדר שני", ובאדר ראשון כותב "אדר" סתם, בין בגיטין בין בשטרות.

קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח

קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום

קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת

בדף ס"א נתבאר, שהנודר "עד שיהא" דבר מסוים שיש לו זמן קצוב, נאסר עד שיהיה כולו. ולכן, האומר, "קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח", אסור עד אחר הפסח. וכמו כן, האומר, "קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום", אסור עד אחר יום הכפורים. וכמו כן, האומר, "קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת", אסור עד אחר השבת.

ומבואר במשנתנו, שלדעת רבי יהודה, אם יש לאמוד דעת הנודר, שלא נתכוון בנדרו להיאסר בכל אותו זמן, אינו נאסר בו. ולכן האומר, "קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח", מאחר שדרך בני אדם לשתות יין בלילי פסחים, [לקיים מצוות ארבע כוסות], בוודאי לא נתכוון להיאסר בכך, ולא נתכוון לידור אלא עד שיגיע הפסח, ובליל הפסח יהיה מותר. וכמו כן, האומר, "קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום", מאחר שדרך בני אדם לאכול בשר בערב יום הכפורים, [משום מצוות אכילה בתשיעה], בוודאי לא נתכוון להיאסר בכך, ולא נתכוון לידור אלא עד שתגיע סעודת ערב יום הכפורים, ובסעודה זו יהיה מותר.⁵

וגם דעת רבי יוסי בנו של רבי יהודה כן, שאם יש לאמוד דעתו, שלא נתכוון בנדרו להיאסר בכל אותו זמן, אינו נאסר בו. ולכן האומר, "קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת", מאחר שדרך בני אדם לאכול שום בלילי שבת, [מחמת תקנת עזרא], בוודאי לא נתכוון להיאסר בכך, ולא נתכוון לידור אלא עד שיגיע ליל שבת, ובליל שבת הוא מותר.

ולענין הלכה כתב הרמב"ן ז"ל, שאין הלכה לא כאבא [=רבי יהודה], ולא כבן [=רבי

² ולאידך נסחא דגרסינן במתניתין עד סוף אדר, עד סוף אדר שני, קשה בעיני, כיון דמוקמינן למתניתין בדלא ידע דמעוברת תהא, אמאי מתסר עד סוף אדר שני. [ר"ן].

³ והא עדיפא מקמייתא, שהרי אינו מגיע איסורו עד הצום, וכי קתני עד לילי הצום לאו דוקא, שהרי אוכל הוא מבערב, אלא עד סעודה של לילי הצום קאמר. [ר"ן].

הדיר אשה מחמת אישות

היו מפצירים בו לשאת את בת אחותו^א, וסירב, ואמר, "קונם שהיא נהנית לי לעולם", אינה אסורה בהנאתו, כי הענין מוכיח, שלא נתכוון בנדרו אלא לאסור הנישואין, ולא שאר הנאות.

וכן המגרש את אשתו, ואמר, "קונם אשתי נהנית לי לעולם", אינה אסורה בהנאתו, כי הענין מוכיח, שלא נתכוון בנדרו אלא לאסור הנישואין, שלא יחזירנה עוד, ולא שאר הנאות.

הדיר מחמת אכילה גדולה

היה חבירו מפציר בו שיאכלו אצלו, וסירב, ואמר, "קונם לביתך שאני נכנס", "טיפת צונן שאני טועם לך", מותר להיכנס לביתו ולשתות ממנו צונן, שהענין מוכיח שלא נתכוון לאסור עצמו אלא באכילה ושתיה גמורים, ולא בכניסה בעלמא לביתו, וטעימות טיפת צונן.

היה חבירו מפציר בו שיאכלו אצלו במשתה, וסירב, ואמר, "קונם ביתך שאני נכנס", תוך המשתה אסור להיכנס, לאחר המשתה מותר.

סליק פרק קונם יין

תוכן עניינים – פרק שמיני

דף ס'

- 1..... נדר ליום
- 1..... נדר לשבת
- 1..... נדר לחודש
- 1..... נדר לשנה
- 2..... נדר לשבוע
- 2..... נדר לשנה ונתעברה השנה

דף ס"א

- 2..... נדר ליובל
- 2..... שנת היובל להיכן היא עולה
- 3..... קונם עד זמן פלוני
- 3..... קונם עד שיהא זמן פלוני
- 3..... קונם עד לפני זמן פלוני
- 3..... בתי גדולה ובתי קטנה כשהיו לו בנות משתי נשים

^א משום דמצוה היא כדאמרין בפרק הבא על יבמתו, הנושא את בת אחותו, עליו הכתוב אומר "ואז תקרא והי יענה". [ר"ן].

- 4..... "עד שיהא" דבר שאין לו קצבה
- 4..... הגעת הקיץ
- 4..... הנודר מפירות הקיץ
- 4..... סוף הקיץ
- 4..... **דף ס"ב**
- 4..... התאנים הנשארים אחר סוף הקיץ
- 5..... המשתמש בכתרה של תורה
- 5..... רבי טרפון מצטער על שנשתמש בכתרה של תורה
- 5..... הכוונה בלימוד התורה
- 5..... הכוונה בעשיית המצוות
- 5..... לפרסם עצמו במקום שאין מכירים אותו
- 6..... להקדים דין תלמיד חכם
- 6..... כהן נוטל חלק בראש
- 6..... תלמיד חכם פטור מלתת כסף גלגולת
- 6..... לפטור עצמו מהמס בשקר שהוא עבד של עובדי האש
- 6..... למכור עצים לעובדי האש
- 6..... סתם קציר
- 6..... הנדר לפי מקום נדרו
- 6..... הנודר "עד הגשם" או "עד הגשמים"
- 7..... **דף ס"ג**
- 7..... זמני רביעה של היורה
- 7..... הדינים התלויים בזמני רביעה
- 7..... גשמים שירדו שבעה ימים מתחילת רביעה ראשונה
- 8..... הנודר "עד שיפסקו גשמים"
- 8..... נדר לשנה ונתעברה השנה
- 8..... בשנה מעוברת איזה אדר הוא אדר סתם
- 9..... קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח
- 9..... קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום
- 9..... קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת
- 9..... קונם שאני נהנה לך אם אינך נוטל לבגד חיטים ויין
- 9..... קונם שאתה נהנה לי אם אינך נותן לבני חיטים ויין
- 10..... הדיר אשה מחמת אישות
- 10..... הדיר מחמת אכילה גדולה